

במשעולי החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמודי בעש"ט הקדוש

גיליון קלג | סוכות פ"ז

אנו לי-ה ועינינו לי-ה - האורות המקיפים והפנימיים

והכוונה בתפסת הבריאה אינה רק למציאות כל הנבראים הדוממים ובעלי החיים, אלא בעיקר למציאות האדם וכיצד שהוא תופס ומכיר את עצמו ואת כל הנבראים שעמו כולם כבעלי חויה עצמאית. ובאמת הם [כפירוש הראשונים על הפסוק] 'בדמותו ובצלמו', של בוראם - המוסתר מנגד עיניהם ומהכרתם להרגיש שהוא סיבת קיומם וכל מציאותם, ולכן גם הם כמו הבורא - מרגישים וחווים לגמרי כאילו 'מציאותם מעצמותם', ובחירתם חופשית לעשות הכל. ותחושה זאת של 'נסירה' וניתוק של הויות המציאות העצמאית לכאורה, משורשה וסיבתה האמיתיים, באה מתוך הסתרת הסיבה והשורש האלוקי לכל קיום האדם, והיא מתחזקת בכל ראש השנה, וצדיקי אמת היו מרגישים אותה אף בליבם. וזוהי ה'תרדמה' והשינה הנפלת על האדם, שהוא ערפול הכרתו ביסוד וסיבת קיומו. כהמש"ד שם.

ולחיות שהאדם יהיה מכיר א"ע בהבנת תפסתו להויה בפני עצמו עם בחירה חפשית, זאת אי אפשר בלתי הסתרה. וכמו שמצינו בהתחלת הבריאה כשעלה ברצונו הפשוט ית' שיהיה יתכן תפסת הבריאה עם הויה בפני עצמה בבחירה חפשית, אזי נאמר ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן וגו'. כי הויה בפני עצמה אי אפשר בלתי הסתרה.

רבות מחשבות איש: ונקדים נא דבר בענין מושגי האורות והרעיונות המקיפים והפנימיים בזמנינו. הנה בימי קדם הרגישו כל הבריות ולא רק יהודים בהתבוננם ביקום את המציאות האלוקית שנקראת בפנינו 'סוכה כל עלמין', שפעלה במוחש והתעברה בעולם במאורעות היסטוריים רבים מבלי לקלקל בהגלותה את אפשרות תכונת ה'בחירה' של האדם, בגלל הבנתם הפשוטה בטבע הטבעי וה'עולם כמנהגו נוהג'. כמו כן הם הרגישו גם בדעתם במציאות אלוקית עמומה על האדם עצמו ורעיונותיו הערכיים שלא להיות כחיות השדה, וגם בהשאת הנפש הקיימת מעבר לתודעה הפשוטה של האדם, וכפי תופעת ה'דיבורים' שהייתה נפוצה וכדו'. הדורות הקדומים לא היו טפשים נבערים מדעת להאמין בכל הבל ורעות רוח כפי שחושבים עליהם הטיפשים האמיתיים היום. וכידוע שאף הכופר הארוך היהודי הראשון, שפינה את זאת ההכרה במציאות ה' הסוכבת כל עלמין, עוד הסכים והוכרח להודות שלפחות העולם עצמו הוא אלוקית מורגשת ה'ממלאה אותו' בחיותה ובכוח תנועתה. ועד לפני כמאה ועשרים שנים, עוד חשו בעצמם פילוסופי האומות הגדולים, כי מחשבות האדם אינן עולות בו מעצמו כפי שנראה כיום. אלא הן הגלות נגלות של רעיונות ואידאות אדירים הקיימים מימות עולם והם מקיפים את בני האדם כמציאויות ישותיים קבועים בפני עצמם בטבע, המתלכדים בבני אדם, ובני האדם אינם רק כמו שבשבת רוח המגיבה לכוונה של הרוח הנושבת מכוחות עצמה. ומשנתעבת יותר 'תפסת הבריאה את עצמה כהויה בפני עצמה', חשו הוגי הדעות הקומוניסטים כי האדם ומחשבותיו אינם קשורים לשום רעיון ודבר רוחני שמעבר להם או מתוכם אלא הם תוצאות מצבו החומרי ומעמדו הכלכלי והחברתי בא הוא נמצא בפועל, ולכן העשירים הם בעלי גאוה ומידות רעות והעניים הם נחשלים וכנועים וכו'. ואחרים חשבו שמחשבות האדם אין בהם כלום רק הם תוצאות 'צירי ודחפיו הפנימיים' והבהמיים האישיים. ומכוח טענות אלו עשו מהפכות אדירות בסדרי השלטון והחברה כל אחד בדרכו הרצונית. ובדורות הבאים עם ההעמקה בהסתר האלוקי והתגברות תפסת האדם את עצמו כהויה בפני עצמה עם כוח מדע אדיר להטיב ולהרע, ואחר מאות המיליונים שנהרגו מכוחו בשתי מלחמות העולם, וכן בשלטון הקומוניסטים, הנה הם שהראו לכל כי האדם בכפירתו ובהתנערותו מכל נובלות חכמה של אמונה כלשהי כמה שמעבר לטבע, גרוע ומתועב הרבה יותר במוסרו מכל חיות השדה האכזריות ביותר. ומאז האדם אינו מאמין לא רק ברעיונות רוחניים של שוויון או חירות או אחוות עמים, אלא כופר אף בהגדרות פשוטות של השפה האנושית, מהו צדק ומהו יושר, ומהו מוסר ומהו עוול, ולדעתם כיום הכול הוא רק הסכמות אנושיות משוללי יסוד וסיפורים (נרטיבים) ולבושים בעלמא לדברים שאינם קיימים כלל, ואין שום אמת בעולם רק חזקים וחלשים כמו בטבע הפראי (הזנביל) וכו'. וככל הדברים הנקראים בעיניהם עוד כקדמה והתקדמות, הנה הם שונאים ומתעבים בכל כוחם את ישראל החרדים לדבר ה' החשים גם כיום את מציאות ה' הסוכבת והמקיפה אותם בהגנתה עליהם בכל תולדות הדורות, וגם את מציאות ה' הממלאה אותם בפנימיותם במשפטים ישירים ותורות אמת, ובחוקים ומצוות טובים והצדיקים שבהם חשים בדעתם מעצמם ב'ומני ששון ומועדי קדש וחגי נביה', את קדושת השבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל וחשים את ההבדלים בין קדושת שבת לקדושת יום טוב ובין יום השביעי לששת ימי המעשה ואת הבדלת קדושת ישראל בקדשת ה' מטומאת העמים והאומות. הנה כל בחינות הקדושה שבהם דיברו הצדיקים היו מוחשים

'מאסף אותנו לביתו': השפת אמת בד"ת לסוכות תרל"ה, שבראשם כתב שהם רק 'לקוטי דברים', כלומר שהד"ת לשנה זו הם רק לקוטים קצרים ממה שחשב ואמר בשולחנותיו הקדושים בימי החג. והרי כל תורותיו מצטיינות במיצויים של רעיונות עצומים בדברים קצרים, אכן בשנה זו, הדברים קצרים עוד יותר ולכן הוא מתאר את מצוות הסוכה בכמה מילים קצרות אך ציוריות מאוד ורבות משמעות ועומק.

סכות נק' חג האסיף שכל אחד מאסף כל רכשו לביתו. ולכן צריכין לזכור כי אנחנו וכל אשר לנו להשי"ת. וכמו שכאן היא זמן אסיפה כמו כן הוא לעילא שהקב"ה מאסף אותנו לביתו והוא הסוכה.

והיינו שבחג הסוכות ישנו ביטוי מוחשי ומציאותי לעובדה כי 'אנחנו וכל אשר לנו להשי"ת', והוא מצוות הסוכה שהיא כידוע הדבר היחיד בזמנינו ש'שם שמים חל עליה' בכך שהיא נאסרת בהנאה כהקדש כל שבעה, (סוכה ו). והיא הכונסת את ישראל לתוכה. ובהמשך דבריו שם באותה שנה ישנו ביטוי נשגב נוסף, והוא 'שאנחנו כמו אורחים בביתו של הקב"ה', ולכן בשמ"ע האורח מקבל מאת המארח ליווי לביתו, בדמות ההארות של שמ"ע ושמח"ת, שהם כבר מה'חיות החדשה' שיוורדת במועדים הללו 'לכל הנבראים'.

שמ"ע הוא ברכת החג. כי מצות סוכה לצאת מדירתו לחסות בצלו ית'. ואנחנו כמו אורחים בביתו של הקב"ה. וכ' ביום השמיני שלח את העם. ושלוח לשון לוי' שבעה"ב צריך ללות האורחים. והוא מה שמצות סוכה וימי החג נותנין ברכה לישראל לבתיהם... כי בכל שנה ניתן חיות חדש ברה"י ויוכ"פ סוכות לכל הנבראים.

'תחת כותל אחד': ובעומק דברים אלו בנויים על אמרת הקדוש הנשגבת שבווע קודש מהמגיד מקאזניץ הכותב על מצוות הסוכה שהיא ש'יכרך שהחושק לוקח את חשוקתו תחת כותל לשמח עמה', הנה דווקא בתוך ההסתר שיש 'מאחורי הכותל' של הסוכה והסכך, יש את האפשרות של כלל ישראל להסתתר שם ולהיות 'עמו ית"ש במקום אחד'.

וזהו ענין הסוכה גימטריא הו"ה אדנ"י, לבוא למקום שכביכול שם נסתר השם הו"ה בשם אדנ"י. ועל דרך זה פירש המגיד מקאזניץ, על פסוק הנה זה עומד אחר כתלני, כדרך שהחושק לוקח את חשוקתו תחת כותל לשמח עמה, וזהו שנאמר שעומד עמנו תחת כותל אחד. וזהו שנאמר מה רב טובך אשר צפנת, על דרך הנ"ל. ואמר אחר כך תסתירם בסתר פניך, כביכול במקום שפניך - פנימיות אלהותך נסתה שם, ונהיה גם אנחנו שם עמו ית"ש במקום אחד. וזהו שנאמר תצפנם בסוכה, כנ"ל שסוכה מורה על זה, והסוככים נראים בתוכה מורה על אורות הפנימים המאירים בסוכה כנ"ל.

ובפשטות הכוונה כבספ"ק, שדווקא ההסתר שהקב"ה מסתיר את עצמו מישראל בימי הדין, הנקראים 'בכסה ליום חגיגו' ו'פנימיות אלהותך נסתה שם', ולכן 'נסתר השם הו"ה בשם אדנ"י', והוא מאפשר את העמידה של ישראל יחד איתו תחת הכותל, ולשם כך נועד ההסתר של הדין הימים הנוראים, כדי להגיע לסוכה יחד עם הקב"ה. אמנם הדברים צריכים ביאור עצום, שהרי כבספ"ק חג הסוכות הוא כבר הגילוי העצום של השמחה בהשי"ת, הן בסוכה בחי' 'וישמחו כל חוסין בך... ותסך עלימו ויעלצו בך יודעי שמך', והן בד' המינים שכתוב בהם בפירוש בתורה ושמחתם לפני ה' אלוקים. א"כ צ"ל מאוד איזה 'הסתר וכותל' מהאלקות יש בחג הסוכות עד ש'פנימיות אלהותך נסתה שם', המאפשר תחתיו את ההתייחדות של ישראל וקוב"ה.

'בהויה בפני עצמה': ולהבין את היסודות הפנימיים של חג הסוכות ושמ"ע וטרם נביא דברי קודש הר"פ מקארעין אודות החג, נחזור על מושג ה'נסירה' כמו שביאר בספר סוד ישרים על ראש השנה אות כ", שהיא מחשבת 'תפסת הבריאה' את עצמה כהויה בפני עצמה, שאינה תלויה בדבר ובאיש, ויש לה גם בחירה חופשית לעשות כרצונה. תפיסה עצמאית ונפרדת הנפתחת ומתחדשת ומתעצמת מחדש בכל שנה ביום 'צירתה' הראשונה.

ויען שבראש השנה מתעורר תמיד מזאת הנסירה כ"ד בהאר"י הק' ז"ל, כי אז מתחיל להתעורר מהתחלת הבריאה. שבכל ר"ה פותח השי"ת מחדש תפסת הבריאה, שיהיה לה הויה בפני עצמה עם בחירה חפשית, ומחמת זה יכולה הבריאה להתרחק כ"כ בהעלם הסתרה עד שלא יכירו כלל את מקור שורשה.

ונראים להם בהבנתם את האלוקות. ואנו בזמנינו נלמד ונבין מפייהם ומפי תלמידיהם את הדברים, ומה נשאר להבין ולחוש גם בזמנינו אחרי כל ההסתרים המתחזקים מידי שנה וכמשי"ת.

מקבל ומשפיע מקיף ומוקף: ובאמרי פנחס: שער ד אות יד (מחספר תוספתא למדרש פנחס) כתב אשר כל הבחינות העליונות שבסטרא דקדושה, כולם מתייחסות זו לזו באופן שהן מקבלות מהבחינה היותר גבוהה, ומשפיעות לבחינה היותר נמוכה מהן, ולכן לצורך הקבלה וההשפעה, הבחינה היותר עליונה מוקפת מזו שעליה ומקיפה לזו שמתחתיה, ובחלק זה הן קרובות זו לזו עד כדי השפעה וקבלה, ולכן מסיבת ההשפעה והקבלה הן נקראות מקיפות או מוקפות, דהיינו על שם התייחסותן לבחינה הקרובה אליה.

אדומ"ר זצוק"ל אמר פעם אחת קודם ההקפות. תדעו כי בסטרא דקדושה הכל הוא בבחי' זו"ו מקבל ומשפיע. מלבד הסיבה הראשונה. וכל מקיף הוא כבחי' משפיע. וכל מוקף הוא בבחי' מקבל. והסיבה הראשונה היא בבחי' מקיף ולא בבחי' מוקף, ולעתיד לבוא יהי' חידוש נפלא כמו שכתוב ונקבה תסובב גבר. ולכן אנחנו בכל שבעת ימי החג היינו מוקפים מקדושת הסוכה בבחי' אור מקיף. והד' מינים השפיעו בנו אור פנימי. ועתה שיצאנו מן הסוכה יצאנו מן בחי' מוקפים וצריכים אנחנו להיות בבחי' מקיפים. להמשיך בעזה"י השפעות דקדושה. וכפי ערך המדרגה של קבלתנו בעת היותנו מוקפים. כן ערך המדרגה שנוכל להיות עתה בבחי' מקיפים. וע"ז אמרו חז"ל שאסור לתרום שלא מן המוקף. והמבין יבין. וסיים דבריו בזה הלשון. וכיון שחז"ל קראו ענין התקרבות ב' דברים זה לזה בלשון מקיף. לפי זה י"ל טעם ג' על השם של הקפות שמשמעותו הוא שעתה בעת ההקפות מתקרבת כנסת ישראל לאביהם שבשמים ונעשה יחוד קוב"ה ושכינתיה להשפיע לנו כל מיני השפעות טובות דקדושה. הן ברוחניות והן בגשמיות. עלינו ועל כל ישראל. אמן.

מקיפים ופנימיים: ולביאור הדברים הנה ידוע בספה"ק שמצוות הסוכה הוא אורות מקיפים, ומצוות ד' המינים הוא אורות פנימיים, והוא גם כפשוטו המוחשית של שני המצוות. שבסוכה האדם נכנס כל כולו לתוכה והיא מקיפתו ומסבבתו מכל עבר, ואת הד' מינים הוא מקיף ומחזיק בידיו ומקריבם אל גופו. וכשתי הפירושים ברשי' האזינו על הפסוק יסובבנהו יבוננהו וכו'. דברים פרק לב פסוק י. שהקב"ה הקיף לישראל בעניי כבוד ובדגלים ובהר כנגיית. וישראל הקיפו את אוהל מועד, בד' הדגלים.

יסבבנהו: שם סבבם והקיפם בעננים וסבבם בדגלים לארבע רוחות וסבבן בתחתית ההר שכפהו עליהם כנגיית. - יסבבנהו: אשרינון סחור סחור לשכינתיה אהל מועד באמצע וד' דגלים לד' רוחות.

ולאנשים כערכנו הסביר מונחים אלו של אורות מקיפים ואורות פנימיים, הר"ר צדוק הכהן מלובלין בספרו דובר צדק - פרשת אחרי מות אות ד', כך.

ידוע דיש אור פנימי ואור מקיף. פירוש - מה שהאדם השיג, זה נקרא אור פנימי. ומה שהקב"ה מנהיגו למעלה מהשגתו זה נקרא אור מקיף והוא משורש הנעלם.

וכמו שגם ביאר בספר סוד ישרים על סוכות אות לט. שהתכלית מצוות הסוכה והלולב שהאדם יפנים את האור המקיף לפנימיותו. וכמשי"ת.

ולזה מתחיל מצות סוכה בלילה ומצות לולב ביום, כי סוכה מורה על אור המקיף שהוא למעלה מהתפיסה וזה נקרא לילה. אלא שהאדם צריך להמשיך אליו מזה האור המקיף שהוא למעלה מהתפיסה שיהיה ממש בהבנת תפיסתו. וכפי מה שממשיך האדם בעבודתו מזה האור המקיף אל תפיסתו כך מתחיל אצלו יום. כי יום רומז על אור שבתפיסת עבודת אדם, ובלולב ממששים את האור המקיף של הסוכה שיהיה בבחינת אור פנימי, לזה הוא מצות לולב ביום.

והיינו שיש שני הנהגות שהקב"ה מתנהג עם האדם, האחת מובנת לו על פי דעתו במצוות עשה ול"ת, ובשכר ועונש וכו' ואחת נעלית הרבה יותר מדעתו שנוטרת ומגינה עליו, אף בדברים שאינם בהשגתו. ועל פי משל בעל התניא בסידורו לפסח בד"ה ששת ימים, הדבר דומה ליחסי ילד קטן עם אביו בהנהגותיהם. שישנה הנהגה אחת שהאב מתנהג עם ילדו, בצורה שהוא מבין ותובע ממנו כמה דברים פעוטים כגון לסיים את אכילתו ולסדר את חפציו וכו' ונותן לו בתמורה כמה צעצועים ומיני מתקנה. הנה לילד אין כל מושג מובן מה הם אב ואם ומה האחריות העצומה שהם נושאים למענו, והוא מודד את אביו ואת טובו רק בדרישותיו הפעוטות והצעצועים ומיני המתקנה שהוא נותן לו, ולפי זה יקבע האם יש לו 'אבא טוב' או לא. ואם יבקש ממנו לא ללכת לכביש או ללכת לישון יחשוב שהוא לרעתו והוא שונא וכו'. הנה זו ההנהגה הוא האור הפנימי שמבין הילד מאביו. אבל ההנהגה האמיתית של האב וטובו שממנה נובעים כל שאר ההוראות והטובות של ההורים על ילדם, הנה הם מקיפים וסובבים את השכל של ילדם ואינם מובנים לו כלל. וזה נקרא אורות מקיפים. ומ"מ יש לכל ילד גם איזה הרגשה בטוב המקיף של הוריו עליו, ואף שהוא כועס עליהם ובוועט וכו', הנה לא יחפוץ להיטאר לבדו ברחוב או להיות לעצמו באולם חתונות עם קהל רב וכדו', ואם יאבד מהם כאחד המקומות האלו אגב כעסו עליהם והסתרתו מהם, הנה במוצאו אותם ישמח שמחה גדולה למרות הכול, כי הוא מרגיש את תלותו בהם. וזה נקרא שחלק מהאור המקיף של הנהגת הוריו משפיע ונכנס קצת ובוקע לתוך האור הפנימי בשכלו והבנתו של הילד וה מביא את השמחה. ועל אחת כמה וכמה כשהוא גדל ומתבגר ומקבל 'דעת' ועומד על דעתו, הנה הוא מבין ומפנים את חסדי הוריו יותר ויותר.

צילא דמהימנותא: והעניין הוא שכבר כתב הרמב"ן בטעם מצות סוכה, (ויקרא כד"ג) 'והזכרון, שידע ויזכרו שהיו במדבר לא באו בבית ועיר מושב לא מצאו ארבעים שנה, והשם היה עמם לא חסרו דבר'. ומשמע שמצוות סוכה היא לזכר כל ניסי המדבר, באר, מן, וכן מה שאמר הכתוב - שמלתך לא בלתה ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה, ורק הדבר הגדול שבכולם הוא הסוכות או עניי הכבוד. והיינו שאף שההלליכה במדבר הגדול והנורא ארבעים שנה היה לסיבת חטא המרגלים, הנה עיקר העבודה של ישראל הייתה להיאחז בקב"ה באהבה, ודווקא אז התגלתה להם חיבתו של הקב"ה לעמו בסוכות ובעניי הכבוד ובכל הניסים הנלווים מן ובאר וכו', בגלותו בכך שכל תכלית אותה דחייה ו'נסירה' הייתה לרוממם ולגדלם 'למען ענותך לנסותך לדעת את אשר בלבבך' למען יעמדו ויקבלו באופן עצמי בהכרתם מתוך בחירה ורצון שלהם עצמם את אמונתו ומלכותו עליהם ועל יורעם. להפנים זאת בדעתם המוחשית 'למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי אם על כל מוצא פי ה'. על זאת באה מצוות הסוכה, המראה את האהבה ההדדית שבין קוב"ה לישראל, דווקא בעת הדחיות הקשות של החורבנות והגלויות עד היום הזה, בכוח האמונה העזה, אמונה שבאה לא רק בעת קטנות בעת 'ציאת מצרים, שהקירבה הייתה מוחשית ופנימית, כמו האוכל שהאם מספקת לתינוקה, בבחי' המצה שהיא מיכלא דמהימנותא, שהוא דבר פנימי ומורגש בגוף כמו אותם צעצועים ומיני מתקנה. אלא בבחי' של גדלות בה האמונה היא מקיפה וכוללת את כל הנהגת האדם כבית וכסוכה החוסה בה כמו בצל חיצוני מקיף שבא מדבר שממלל לראשו והשגתו. בדברים שאינם מובנים כל כך לחוסה, כמו שהיו כל הניסיונות במדבר, וזה נקרא 'צילא דמהימנותא'. והחיסיון באור המקיף בצילו של הקב"ה הוא סוד הקיום של כלל ישראל גם כיום, בחי' 'סוכת דוד הנופלת', וכשיהודי מתוודע לאור המקיף השומר עליו ומגן עליו בכל הניסיונות והצרות והדחיות וה'נסירות', והוא נעשה מודע ומפנים בדעתו את מציאות האור הזה בהבנתו, ובפרט אחרי יוהכ"פ שהוא טהור וזך בתשובה והוא מסוגל וזוכה להבין את כל מהלך דרכו עד הנה שהיה הכול מכוון מהשמים לטובתו, אין לו שמחה גדולה מזו. וזאת היא פשר ה'דעת' והשמחה של חג הסוכות בעיקר בזמנינו. והוא 'זמן שמחתנו' דייקא, בשל הפגמת האור המקיף של קורותיו שהיו בלתי מוסברים ומובנים לו, ועתה עם תשובתו הם מובנים לו כאור פנימי ושקורותיו אלו על אף הדחיות והנסירות והנפילות הם שהביאוהו למקומו הראוי עכשיו.

הרגשה בהנהגה: אמנם כמו בדוגמא, יש דברים שהם כל כך מקיפים בהתנהגות הוריו אליו, עד שאין לילד כל הרגשה אפי' קלה מהם. וזה משל להנהגת ה' עם הגויים שהיא כל כך גבוהה ונעלמה ואין להם שום חלק והרגשה בה. משא"כ לעם ישראל אם כי אינם משיגים ומבינים את ההנהגה של האור המקיף, יש להם לכה"פ הרגשה שישנה הנהגה שהוא מעבר לדעתם והשכלתם והם מאמינים בה ושמוחים איתה, ואם ניתן להם הם זוכים גם להפנימה בהבנתם בדעתם. כבספר סוד ישרים על שמיני עצרת אות כא

והנה יש שני מיני אורות מקיפין אחד נקרא אור המקיף מבחוץ, וזהו מה שמנהיג את האדם ומקיף אותו למעלה מדעתו והאדם אינו מרגיש כלל איך שהש"ת מקיף אותו. והשני נקרא אור מקיף מבסמוך היינו זה ההנהגה שמרגיש בה אדם ומכיר שהש"ת מקיף אותו ומנהיגו בהשגחתו, וזה הוא נגד סוכה שמרגיש האדם בהנהגתה. אבל בית הוא הגנה שאין האדם מרגיש בה כמבואר. וזהו החלוק בין ישראל לעכו"ם כי אורו יתברך מקיף גם את העו"ג כד' בכל מקום מוקטר מוגש לשמי וגו' אכן אצלם הוא אור המקיף מבחוץ, וזה נקרא ירומם סלה. שהש"ת מנהיג עמהם למעלה מבחינת דעתם כ"ד בגמרא (פסחים) אגפי דרומא (הצבאות הרומאיים) - בהא נחתין ובהא סלקין (שחושבים מבוקר עד ערב לרעת ישראל). אכן בישראל הוא מקיף מבסמוך שהש"ת מסר כל טובת הנאה בידם, שיהיה להם עבודה בבחינת דעתם. ומזה האור המקיף מבסמוך ממשיכים ישראל את אור אצלם ועושים ממנו אור פנימי כדאיתא בהא"ר הק' ז"ל שעי" ארבעה מינים שבלולב ממשיך האדם את האור הקדושה מהסוכה שהוא בבחינת מקיף בקרבו ונעשה ממנו אור פנימי ועי"ז נתמלאו החללים שיש בין אורו יתברך לתפיסת אדם.

סוכה - רוח הקודש: ובספר ליקוטי מוהר"ן - מהדורא קמא סימן כא. שהאור המקיף הוא רוח הקודש, שהוא הרגשה הבאה מהמקום באלוקות ששם ידוע ונראה הכול, וכל הקדושה והאמת ברורים בגילוי אלקות בחירה, ומזה ברור ונראה גם כל מה שיהיה והיה, עד שכבר אין בחירה מעשית לעשות אחרת מהנראה לעין כאמת מוחלטת. וא"א להבין זאת ההרגשה מהאור המקיף יחד עם תחושת ואפשרות הבחירה שיש לנו בפנימיותנו, בגלל עצם היותנו תחת יכולת ואפשרות הבחירה. וכמו אדם מבוגר שאין לו בחירה לרוץ לכביש כאשר יש תנועת מכוניות שוטפת כמו הבחירה המעשית שיש לילד קטן שאינו מבין את הנראה לו. הבחירה שיש לילד קטן הוא רק בגלל שאינו יודע באופן מוחלט וברור את המציאות ואת התוצאה האמיתית של המעשה.

ושפע אלקי הזאת הוא בחינת סכה, כי סכה הוא בחינת שסכה ברוח הקדש, כי רוח הקדש הוא שפע אלקי... בחינת מקיפין, שהשכל הזה הוא גדול עד למאד, עד שאין המח יכול לסבלו ואין נכנס במח, אלא הוא מקיף את הראש. כמו שאנו רואים כמה חכמות עמקות, שאין יכולת במח האנושי להבין על בוריו, כמו כמה וכמה מבוכות שאנו נבוכים בהם, כמו הידיעה והבחירה, שאין מח של אנושי יכול להבין את הידיעה הזאת. והשכל הזה הוא בחינת מקיף, שאין נכנס בפנימיות המח כי אם מקיף אותו מבחוץ, והשכל הפנימי מקבל חיותו

מחמקיף הזה. ודע, **שזה עיקר כוח הבחירה**, כל זמן שהשכל אין כל כך גדול להבין הידיעה והבחירה, אזי כח הבחירה על מקומו, כי יש בידו כח לבחור החיים או הפוכו. אבל כשיכנס המקיף הזה לפנים, ואז יתגדל השכל האנושי ויתגלה לאנושי הידיעה והבחירה, אז **יתבטל הבחירה**, כי אז על ידי גדולו של השכל יצא מגדר האנושי ויעלה לגדר מלאך, ואז יתבטל הבחירה; וזה זה עקר כוח הבחירה, זה שאין יודע השכל של הידיעה והבחירה.

וכך גם בספר דברי חיים על מועדים – לסוכות.

והנה ידוע מאמר הרמ"ע ז"ל על משנה (אבות פ"ג מ"ט) הכל צפוי והרשות נתונה. ופירש היינו **במקף**, ותוכן דבריו שם באריכות. אך לפי הבנת הפשוט נראה שהיינו שבאמת הקדוש ב"ה ידע קודם הבריאה את הכל, וכמאמר המדרש וירא אלקים את האור אלו מעשיהם של צדיקים, ואת החשך אלו מעשיהם של הרשעים. ורק זה **מכונה בבחינת מקף**, ידידו דבר שנתפס ברעיון בני אדם הוא נקרא פנימית... ונקרא הידיעה הזאת שאינו משחית הבחירה - בחינת מקף.

'להמשיך אור אל כח הבחירה': הנה ככל שתפיסת מציאות ה' המקיפה את כל העולמות הולכת ומתמעטת הנה כי כן היא מתייחדת יותר על ישראל המפנימים אותה יותר בקבלת מלכותה עליהם, ובהיגלותה עליהם בהשגחתה, ולכן יש את מצוות ה' מינים בסוכה בכדי להפנים יותר את אותה השגחה ואור מקיף כעניין מוסבר ומוכן וברור הנלקח בחשבון בכל עניין. **כנסוד ישרים על סוכות אות מז.**

ועל זאת ההכרה רומז מצות סוכה. ולזה הוא מצות סוכה חובה כל שבעה וגם לרבות לילות כימים להורות שמכירין ישראל היטב שמקיף אותם השי"ת מדעתם ושלא מדעתם ומגין עליהם ביום ובלילה אולם מצות לולב הוא דוקא ביום ולא בלילה כי מצות לולב רומז **על אור הבחירה שהציב השי"ת בתפיסת דעת האדם** למען שיהיה מקום לשכר ועונש לכן נאמר עליו ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' וביארו ז"ל ראשון לחשבון עונות... היינו אחר שיש מקום לחשבון עונות **על ידי כח הבחירה**, אזי צריך האדם **להמשיך אור אל כח הבחירה שבתפיסת דעתו**, שיכיר היטב איך שמקיף השי"ת אותו ואת כח בחירתו למעלה מתפיסת דעתו, ועל המשכת אור כזה רומז מצות לולב ולזה הוא מצותו דוקא ביום, שרומז על תפיסת אדם ולא בלילה שרומז על שלילת התפיסה.

וזאת אשר סוכה הוא מספר שמו הויה וא-דני יחדיו המרמז על חיבור ואיחוד שתי התפיסות יחדיו כאשר היהודי מפנים **יודע מקרוב** בענייניו כי ישנם דברים **מקיפים** שמעבר לתפיסתו המשיעיים עליו, ועם כל זאת יש לו את ההנהגה שמחוייבת לו על פי תפיסתו הפנימית שאותה הוא מוכרח לעשות, ועם זאת לתת מקום ואמונה גם לדברים שמעבר לתפיסותיו הבאים מאת השי"ת המקיפו. וזה נקרא שעומד עם פנימיותו פנים בפנים עם הקב"ה המקיפו לגמרי. כהמש"ד שם.

וביאר הענין... כי הצירוף מסוכה הוא ס"ו כ"ה וכמבואר בזה"ק סוכה בחושבן הויה ואדני וכו'... ובסוכה הוא הצירוף מאלו שני האורות ביחד. וזה הצירוף רומז על **החיבור והתקשרות מהאור שהוא למעלה מהתפיסה ביחד עם תפיסת אדם**. אכן זה החיבור בעצמו הוא נמי למעלה מתפיסת אדם בבחינת אור מקיף. אולם מצות לולב הוא להמשיך את אור המקיף מהסוכה שהוא למעלה מהתפיסה **אל תוך התפיסה ממש בבחינת אור פנימי**, כמבואר בהאר"י הק' ז"ל ועל זה רומז ולקחתם לכם ביום הראשון שיכיר האדם על ידי אור בחירתו בדעתו ובהבנת תפיסתו בבחינת אור פנימי איך שמגין עליו השי"ת ומקיף אותו ולזה הוא מצותו דוקא ביום ולא בלילה.

היכל ה': אבל אם האדם כשרואה שקורים איתו דברים מעבר להבנתו ולתפיסתו את מציאות ה' ואת מציאותו ביחס אליה מגיב בהנהגה שאינה ראויה. כגון שסובר שאין ערך לתפיסתו הפנימית ולעבודת ה' על פיה אם ממילא הכול מתנהל בדרך לא טובה ח"ו שאינה מובנת לו ב"שכר ועונש" לתפיסתו, כמו אותו קטן שאינו מבין את התנהגות אביו. או שסובר מכוח ההסתר של עולם כמנהגו נוהג שממילא הולך לו בטובה מבלי שיצטרך לעשות משהו לעבודת ה', כמו הקטן שנהנה ומנצל את אביו מפני שמרגיש שהוא מוכרח באחריותו ובגידולו אותו, הנה זה נקרא **שעומד עם אחוריו כלפי השי"ת** והיכול. וכהמש"ד שם.

ועל זה הענין איתא נמי בגמ' שהיו אומרים בזה החג אבותינו שהיו בבית הזה אחוריהם להיכל ה' והיו משתחווים קדמה לשמש ואנו ליה ענינו וכו'. ולהבין זאת הלא בגנות בהמה לא דברה תורה ומה לנו לספר בגנות אבותינו אכן זה שהיו אבותינו אחוריהם להיכל ה' היינו שהיו מקבלים השפעתו ית' **אחורי היכל ה'** ולא דרך היכל ה'. והיכל ה' מורה על אי תקיפות רק צמצום וזאת הוא באמת כל רצונו ית' שיקבל האדם רק דרך היכל ה'. כי אם האדם יקבל אחורי היכל ה' היינו **בלי צמצום ועבודה רק מחמת התקיפות שעלה במחשבה**. זה נקרא אחורי היכל ה'.

'כל האזרח': ומפי שלחיות עם הפנמת אור מקיף צריך להיות דורות רבים בתוך זרע ישראל 'משרשא וגזעא קדישא' כתב בסוד **ישרים על סוכות אות כ'**, שהריבוי לחיוב גר במצוות סוכה נלמד רק ממצוות הפסח ואינו כתוב במצוות סוכה, מפי שגר עדיין אינו שייך להבין ולהפנים בחזק דעתו את האור המקיף, רק אם הוא כבר כ'אזרח'.

הנה בפסח כתיב וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה' וגבי סוכה לא נאמר מפורש גר אלא שחז"ל מרבין ממלת האזרח לרבות את הגרים. ומה משמע שלא

נתרבה ממלת האזרח רק **גר כזה שיתכן לקרותו אזרח**, כלומר שכבר נבנה בתוך עמי ע"י חזק עבודתו. ואחר כמה בירורין נבנה הגר ג"כ בתוך עמי כי הבלא דפומא לא אתעביד כדאיתא בזה"ק (משפטים ק ע"ב) אבל כל עוד שלא נבנה עדיין זה הגר בתוך עמי. אינו יכול לקיים מצות סוכה... שקרבן פסח הוא אור פנימי מ"מ יכול הגר לעשותו. אבל מצות סוכה שהוא עבודת אור מקיף אי אפשר לו לעשות והוא **כי עיקר אור המקיף הוא מה שמשיג האדם הכרה מפורשת בעומק לבבו שהשי"ת מקיף אותו ומגין עליו למעלה מהבנת תפיסתו**, ואור מקיף כזה אי אפשר להשיג רק מי שהוא משרשא וגזעא קדישא דישאל זה יכול להעלות עצמו ולהגיע למעלה אז תתענג על ה'.

וכמו שאנו רואים בזמנינו, שאף יהודים שומרי תורה ואף בעלי תשובה שזה מקרוב באו, ומש"כ פריצי עמנו אינם מבינים את אורח החיים של החרדים לדבר ה', וטוענים שאינם אחראים לדאגת פרנסה ללמוד לבניהם מקצועות, ואינם משתתפים ב'הגנת העם' לפי דיעותיהם ומחשבותיהם ההגיוניות לפי דעת בני אדם רגילים באורם הפנימי בלבד. אבל החרדים לדבר ה' ההולכים בדרכי צדיקים ותלמידי חכמים, הנה הם **קרובים אל ה'** המקיפם, והבחניות בסטרא דקדושה מושפיעות זו על זו ולכן מפני הרגשתם את ההשגחה האלוהית המקיפה אותם, הנה לא יקחו שום סיכון לאמונתם ועבודתם בקודש לצורך פרנסה או הגנה וכו'.

'דור לדור ישב מעשיך': והנה בהפנמה זו של מציאות ה' המקיפה שתיעשה לאור פנימי, בואת היא התקדמות הדורות של ישראל בפנימיותם והם בזאת נעלים יותר מהדורות הקודמים. ועם כי בחיצוניות הם קטנים הרבה ברמתם הנה כל תפיסתם את עצמם היא שהם עומדים יותר בבחינת פנים אל פנים אל הקב"ה, מפני שכל דור לומד ומפנים את הכישלונות של הדור הקודם ורמת חייו על פי אמונה בהשגחה עולה יותר ויותר, ושם השם נראה ומוכח עליו יותר ויותר בהשגחתו עליהם הניכרת לעיני כול. **כנסוד ישרים על סוכות אות מז.**

וזה הוא שאנו מספרין מהכשלוש של אבותינו כי אין אדם עומד על ד"ת אלא א"כ נכשל בהם ומחמת הכשלוש של אבותינו נתלמדנו אנו לבלתי נלך עוד בתקיפות כזה. נמצא שאין אנו מספרים כלל בגנות אבותינו כי אבותינו קודם שנכשלו לא היה יתכן להם כלל עדיין לעמוד על אלו הד"ת לבלתי ילכו בתקיפות כזאת אלא שאנו מספרים אשר מסבת הכשלוש של אבותינו שהיה אצלם מלפנים יש בנו כח לעמוד על אלו הד"ת לבלתי נלך עוד בתקיפות כזאת. וכענין שביאר אומ"ר הגה"ק זצלה"ה את הפסוק **דור לדור ישב מעשיך** וישב הוא מלשון בשוא גליו אתה תשבחם היינו שמשפיל ומעמיק אותם וזהו נמי ישב מעשיך כלומר שמשפיל ומעמיק השי"ת את עבודת כל דור בדור **הבא אחריו בעומק לבבם שיהיה אצלם בקביעות כיתר שלא ימוט**. אף אמנם שהדעת נקטן בכל דור כל פעם ביותר. בכל זאת הקדושה והעבודה של דור הקודם שהיה אצלם **אז בבחינת אור מקיף למעלה מתפיסת דעתם נעשה בדור הבא אח"כ בבחינת אור פנימי שהוא בהבנת תפיסתם**.

וכמו שאנו רואים בכל דור בזמנינו אל עליית רמת החיים של בני האדם, אף שכוחם הפיזי והנפשי לעבודות קשות הולך ויורד, רק שמפני ירושת הדורות הקודמים והתפתחות הכלכלה והמדע הנה אנו חיים בפועל ברמה יותר גבוהה כנסם על גבי הענק אף שכוחנו קטן בהרבה.

'אנו ליה ענינינו': ומציאות ההסתר הזו המתחדשת בעוצמתה כל שנה, ההסתר מעיני הבריות של מציאות ה' המקיפה והסובבת כל, שבהיגלותה לגמרי הייתה שוללת את כל הקיום, היא המאפשרת את התכנסות תפיסת מציאות ה' באופן פנימי אצל ישראל בלבד הנראית **מהנהגת ה'** על ישראל עמו וגם מהנהגת ישראל אליו, כחשוק וחשוקתו העומדים פנים בפנים, וכאילו הוא זקוק להם, והם המחזיקים את תפיסת מציאותו בעולם, ואלמלא הם לא היה נראה וניכר כלל. וזו מה שמתבטא במצוות הסוכה בו אנו אורחים בביתו של הקב"ה המגין עלינו בסוכה 'הנופלת' תמיד, והוא מאסף אותנו אל ביתו ועולמו המוסתר בכדי שתתראה על ידינו כביכול עצם מציאותו בעולם **בעשיית מלכותו עלינו**. וכדברי הר"פ מקארעץ מציאותו יתברך אף שהוא הסיבה הראשונה שאינה מוקפת מדבר, הנה בעולם המוסתר מכבודו היא כביכול מוקפת ונתפסת רק על ידינו, כ'ה' אלקי ישראל מלך'. וכהמש"ד שם.

וזהו שאמרנו אבותינו שהיו וכו' אבל אנו ליה ענינינו היינו שאנו מסתכלין תמיד להרצון שהעמיד השי"ת הנקרא י"ה **שרומז שאין שלימות כביכול ית' בלתי עבודת ישראל** כמאמרם ז"ל על הפסוק כי יד על כס י"ה שאין השם שלם ואין הכסא שלם וכו', היינו שכל השלימות הוא רק ע"י עבודת ישראל שיקבלו הכל רק דרך היכל ה'. כי אחורי היכל ה' היינו בלתי עבודה יש להשי"ת כבוד שמים אף מהאומות, כדכתיב ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה. אכן אין להם שום חלק בהכבוד שמים העולה מהם למעלה מדעתם בלתי בחירת רצונם. אבל מישראל עם קדושו הוא כל הרצון ית' שלא ילכו בתקיפות הנקרא קדמה לשמש, שהיא למעלה מתפיסתם. אלא שיהיה אצלם כדי 'לדעת כי אני ה' מקדשכם', כדי שיהיה לישראל חלק וקנין בהכבוד שמים העולה מהם שיהיה ע"י יגיע כפם. ועל זה רומז מצות סוכה ולולב כי בהלולב מושכין ישראל להבנת תפיסתם את אור המקיף של הסוכה שיכירו וידעו הגנתו ית' על ידי עבודה שבתפיסתם ע"ד מאמרם ז"ל הי תורה והי מצוה דמגני עלן וכו', לזה הוא מצות לולב דוקא ביום ולא בלילה כמבואר.